

İKV BİLGİ NOTU

AB- SIRBİSTAN ARASINDA KRİTİK HAM MADDELER KONUSUNDA STRATEJİK ORTAKLIK

Fırat Akan, İKV Uzman Yardımcısı

19 Temmuz 2024 tarihinde Belgrad'da düzenlenen Kritik Ham Maddeler Yüksek Düzeyli Zirvesinde bir araya gelen AB'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı'ndan sorumlu Başkan Yardımcısı Maroš Šefčovič ve Sırbistan Madencilik ve Enerji Bakanı Dubravka Đedović Handanović, AB ve Sırbistan arasında sürdürülebilir hammadde, batarya değer zincirleri ve elektrikli araçlar üzerine Stratejik Ortaklık başlatan bir Mutabakat Zaptı imzaladı. Mutabakat Zaptı, elektrikli araç üretiminde önemli yer tutan lityum madeninin kullanımını geliştirmeyi, yerel sanayileri ve nitelikli istihdam gelişimini desteklemeyi, üretim süreçlerinde AB'nin çevresel ve toplumsal standartlarına tam uyumluğunu sağlamayı amaçlıyor.¹

AB'nin Kritik Hammaddeler Ortaklıkları

Kritik hammaddeler, yeşil ve dijital dönüşümleri gerçekleştirmek için Avrupa endüstrisinin tedarik öncelikleri arasında yer alıyor. Bu bağlamda AB, Mayıs 2020'de açıklanan Kritik Hammaddeler Eylem Planı² kapsamında kritik hammaddeler alanında üçüncül ülkelerle bir dizi Stratejik Ortaklık kurdu. Stratejik Ortaklıklar, sürdürülebilir tedarik zincirlerinin geliştirilmesini ve hammadde konusunda bilgi paylaşımını teşvik etmeyi amaçlıyor. Bu bağlamda, 2021 ile 2023 yılları arasında Kanada, Ukrayna, Kazakistan, Namibya, Arjantin, Şili, Zambiya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Grönland ile, 2024'te ise Ruanda, Norveç, Özbekistan ve Avustralya ile kritik ham maddeler konusunda bir dizi stratejik ortaklık anlaşması imzalandı.

Ayrıca, 23 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe giren Kritik Hammaddeler Tüzüğü de AB'nin kritik hammaddelerinin güvenli ve sürdürülebilir tedarikini sağlamayı amaçlarken, AB içinde ve üçüncül ülkelerle yürütülen stratejik hammadde kapasitelerinin inşasına katkıda bulunan projelerin geliştirilmesini destekliyor.

Sırbistan ile Stratejik Ortaklık

Lityum, elektrikli araç bataryaları için stratejik bir metal olup, otomotiv sektörünün daha çevreci üretime geçişine yardımcı olmak için kritik önemde. Bu bağlamda, lityum kaynakları bakımından zengin Sırbistan ile tasarlanan stratejik ortaklık, bataryalar gibi

¹ Avrupa Komisyonu, 19.07.2024, "EU and Serbia sign strategic partnership on sustainable raw materials, battery value chains and electric vehicles"

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3922

² Avrupa Komisyonu, 03.09.2020, "Commission announces actions to make Europe's raw materials supply more secure and sustainable" https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1542

yeşil teknolojiler için güçlü ve hızla büyüyen bir pazara sahip olan AB için büyük öneme sahip. Sırbistan açısından ise lityum madenciliğini geliştirmede ve lityum bataryalar ile bileşen parçalarının tedarik zincirini genişletme yolunda önemli bir adım olarak görülüyor. Örneğin, Sırbistan'ın Loznica kentinde bulunan ve 2004 yılında lityum rezervleri keşfedilen lityum madeninin yıllık 58.000 ton lityum üretebileceğini, bunun da 1,1 milyon elektrikli araç için batarya yapımına yeteceği belirtiliyor.³

19 Temmuz'da imzalanan mutabakat zaptı, AB kurumları ve organları, sanayi aktörleri, iş dernekleri ve paydaşları, sivil toplum temsilcileri, ilgili Üye Devletler ve Sırbistan bakanlıkları, kamu kuruluşları, finansal kurumlar ve yatırımcılar arasında güçlü bir kamu-özel sektör çok düzeyli angajman çerçevesi sağlıyor. Mutabakat zaptının imzalanmasının ardından, AB ve Sırbistan'ın, stratejik ortaklığı uygulamaya koymak için altı ay içinde somut eylemler içeren bir yol haritası geliştirmesi bekleniyor.⁴

İş Birliği Alanları

AB ve Sırbistan'ın lityum tedariği konusundaki mutabakat zaptı, 1 Eylül 2013'te yürürlüğe giren ve Sırbistan'ın üyelik sürecinde desteklemeyi amaçlayan İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'na (*Stabilisation and Association Agreement, SAA*) dayanıyor ve AB'nin 2020 yılında açıklanan Batı Balkanlar için Yeni Büyüme Planı (*New Growth Plan for the Western Balkans*) ile de uyumluluk arz ediyor.

AB- Sırbistan arasında batarya ve kritik lityum konusundaki Stratejik Ortaklık için, SAA'ya uygun olarak, farklı alanlarda yakın iş birliği öngörülüyor:

- AB ve Sırbistan'ın sanayi paydaşları arasında yakın iş birliği teşvik edilerek, özellikle elektrikli araç sanayisine odaklanan karşılıklı fayda sağlayan projeler geliştirilecek.
- AB, Ufuk Avrupa (*Horizon Europe*) çerçeve programı altında mevcut iş birliği alanları haritalandırarak, lityum madenciliğinde sürdürülebilir keşif, çıkarma, işleme ve ikincil hammaddelerin geri dönüşümü ile ilgili bilgi ve teknolojilerin paylaşılmasını sağlayacak.
- Tüm üretim zincirleri boyunca ilgili politikalar ve girişimler hakkında karşılıklı istişare ve bilgi alışverişi yoluyla, batarya üretim zinciri için izleme ve teknik değerlendirmelerde bulunulacak.
- Ortaklık altındaki yatırım projelerini desteklemek için özellikle *Invest EU*, Batı Balkanlar Yatırım Çerçevesi (*Western Balkans Investment Framework*) ve Sırbistan'daki Tek Proje Hattı ile birlikte Avrupa Kritik Hammadde İttifakı (*European Raw Materials Alliance*) ve Avrupa Batarya İttifakı (*European Battery Alliance*) aracılığıyla finansman sağlanacak.

³ France24, 19.07.2024, "EU, Serbia sign deal to kickstart lithium battery development"

⁴ Avrupa Komisyonu, 19.07.2024, "EU and Serbia sign strategic partnership on sustainable raw materials, battery value chains and electric vehicles" https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3922

- Sırbistan'ın ilgili kuruluşlarının Avrupa Batarya ve yakın gelecekte açılması planlanan Kritik Hammadde akademilerine katılımı sağlanacak.

Mutabakat Zaptının tarafları, kritik hammadde konusundaki stratejik ortaklığın Sırbistan'ın AB'nin ortak pazarına entegrasyonunu ilerletmek, ekonomik ve sosyal yakınlaşmayı teşvik etmek için önemli bir yapı taşı olarak nitelendiriyor.⁵

⁵ A.g.e.